

הרב מתתיהו דייטש

רב אב"ד דק"ק רמת שלמה-שועפט
עיה"ק ירושלים תובב"א
מח"ס שו"ת נתיבות אדם

בדין ליבון והגעלה בהתירא בלע

הננו בזה לבאר בס"ד הלכה למעשה, ע"ד כלים שמשתמשים בהן על ידי האש בלי מים, אי מהניא להו הגעלה בחמין בלבד, היכא דהתירא בלע, או דגם בכה"ג צריך ליבון דוקא. כגון שפוד או מחבת וכדומה שבלע בשר, ורוצה לבשל בו עכשיו חלב, וכן להיפך, אי סניא להו בהגעלה בלבד ביניהם אי לאו. ואם תמצי לומר דמהניא, י"ל האם סניא בישול של היתר בינתים להכשיר את הכלי בין חלב לבשר, כגון שפוד או מחבת שצלה בהן בשר ואחר כך בישל בהן ירקות, האם מותר לבשל בהן אחר כך חלב. ומה הדין בזה לענין הכשרה מכלי חמין לפסת. ויעזור השי"ת שנוכה לברר הילכתא הדין לאמיתיה של תורה"ק, לברר דעת רבותינו הגדולים אשר מפהם אנו חיים, ולאסוקי שמענתא אליבא דהילכתא, וזה החלי בעזרת צורי וקוני.

דטעם כעיקר, דהרי ליכא בכלי רק טעם
הבלוע מן האיסור.

א

בגמ' (פסחים דף מ"ד ע"ב) מסקינן, דרבי עקיבא יליף דטעם כעיקר מן התורה מדינא דגיעולי נכרים. ואסברא לה רש"י ז"ל (בד"ה גיעולי נכרים) בזה"ל, קדירה שבישל בה הנכרי, וכשחזור ישראל ומבשל בה, היא מגעלת בליעתה לתוך של ישראל, גיעול לשון מקיא ופולט, והתורה אסרתו במעשה מדין, כל דבר אשר יבא באש (במדבר לא), דהיינו יורות וקומקמוסין וכיוצא בהן שמרתיחים אותן על האש, עכ"ל.

ב

ואשר יראה בזה, דהנה בפלתי (סימן פ"ז סק"ב) הביא קושית העולם בסוגיין, איך ילפי ר"ע מגיעולי נכרים דטעם כעיקר בכל האיסורים, דילמא לעולם אין טעם כעיקר, והא דציוותה תורה להגעיל כלי הנכרים, הוא משום חששא דבשר בחלב, דאולי בישל בהם עכו"ם בשר, והם חלב, או איפכא, ובבשר וחלב הרי לכולי עלמא טעם כעיקר מן התורה, כמבואר בסוגיין, ומנלן למילף מהכא אף לשאר איסורים דאמרינן בהו טעם כעיקר.

ותירץ החוות דעת (סימן פ"ז סק"א) בזה"ל, דממה נפשך אם בישל בה העכו"ם בשר בחלב, ואנן נבשל בו שאר דברים, הא בשר בחלב לאחר שנאסרו, כטעם שאר איסורים דמיא, דדוקא בשר לחלב הוא חידוש, מטעם דאי תרו ליה כולה יומא, כדאמר התם (בפסחים דמ"ד ע"ב), וכ"כ השי"ח (בסימן צ"ד סק"ד). ואם החשש הוא,

ואיכא למידק בלשונו הזהב של רש"י ז"ל, למה נקט כאן רק דינא דליבון, דמשמע דהילפותא הכא היא דוקא מדינא דליבון, דהיינו מכלי שמשתמשין בו ע"י האור ממש, והרי לכאורה, גם מדינא דהגעלה, האמור שם בתורה"ק בגיעולי נכרים, דהיינו מקדירה שמבשל בה עם מים דצריך הגעלה בחמין, נמי שפיר איכא למילף דטעם כעיקר, מדהצריכה תורה להגעיל הכלי להוציא ממנה טעם הבלוע, שמע מינה

של הנכרים, ואם כן שפיר שמעינן מהכא דטעם כעיקר מן התורה אף בכל האיסורים, וכמש"נ, וא"ש.

ד

מיהו בעיקר דברי החו"ד לפענ"ד איכא לעיוני טובא לעמוד על עומק דבריו הנפלאים, כאשר יבואר להלן בס"ד.

דהנה מקור ושוורש דבריו הוא סוגיית הגמרא בשילהי מסכת ע"ז (דף ע"ו ע"א), דהקשו בגמ' אהא דתנן התם, השפורין והאסכלא מלבנן באור, מהא דתנן גבי קדשים (בזבחים דצ"ו ע"א), השפור והאסכלא מגעילן בחמין [משום איסור נותר, דכי הדר מבשל בהו למחר בשר קודש פליט שפוד בגויה טעמא של בישול של אתמול], וקשה אמאי לא מצרכינן נמי ליבון, דהא תשמישו על ידי האש. ומשני, א"ל עמרם ברי מה ענין קדשים אצל גיעולי עובדי כוכבים, הכא התירא בלע התם איסורא בלע. ופריך עלה רבה, סוף סוף כי קא פליט איסורא קא פליט. ומשנינן, אלא אמר רבא, קדשים היינו טעמייהו כדרב נחמן אמר רבה בר אבבה דאמר כל יום ויום נעשה גיעול לחבירו. ופירש רש"י, דהיינו מכיון שמבשלין בהן ואינו מספיק להיות נותר עד שתחזור ופולטו בתבשיל אחר. ודחיא לי' גמרא האי תירוצא בקושיא, דאי הכי הגעלה נמי לא ליבעי.

ומיהו מסקינן התם בגמרא, רב אשי אמר לעולם כדאמרן מעיקרא, הכא התירא בלע הכא איסורא בלע, ודקא קשיא לך דבעידנא דקא פליט איסורא קא פליט, בעידנא דקא פליט לא איתיה לאיסורא בעיניה. ופירש רש"י ז"ל (בד"ה לעולם) בזה"ל, לא חמיר איסורו, שכשנעשה נותר לא הוי איסור בעיניה, שבתוך דופני הכלי היה בלוע, ומעולם לא הוכר האיסור, עכ"ל.

והנראה בכיבוד יסוד הדברים, דרב אשי מתרץ לן, דטעמא דשריותא דהיתירא בלע הכא בקדשים הוא לא רק משום קלישות

דילמא בישל בה העכו"ם בשר, ואנן נבשל בה חלב, או להיפך, גם כן לא אתיא שפיר, דהא בסוף מסכת עבודת כוכבים (דף ע"ו ע"א), רמי הש"ס אהא דתנן השפור והאסכלא מגעילן, מקרא דתעבירו באש. ומשני, הכא התירא בלע והתם איסורא בלע. ומוכח מקרא סברא זו, דהא בקדשים לא כתב רחמנא רק מריקה, ולא חילק בין דבר הבלוע על ידי אש כמו בגיעולו מדין, וכתב הרשב"א הביאו הטור בסימן צ"ג הטעם, דאקלש הטעם, ואטעם קלוש אין יכול לחול איסור חדש, דומיא דנותן טעם בר נותן טעם, דאינו יכול לחול עליו איסור חדש של בשר בחלב, עיין ברשב"א בתורת הבית. אלמא דהתירא בלע בהגעלה סגי, ואם כן מבשר לחלב או להיפך הא הוי התירא בלע, כיון דבשאר איסורים לית לן טעם כעיקר, ואיסור חדש של בשר בחלב אין יכול לחול אטעם קלוש, דאחר הגעלה ליכא רק טעם קלוש כמו שכתב הרשב"א, ובהגעלה סגיא, וקשיא קרא דתעבירו באש, עכ"ד. ומבואר מזה, דעיקר ההוכחה דרבי עקיבא שטעם כעיקר מן התורה הויא רק מהא דהצריכה תורה ליבון בגיעולי נכרים, דמינה נשמע דגם בשאר איסורים טעם כעיקר, וכמש"נ.

ג

ודאתינן להכי מדוייק הדק היטב דברי רש"י ז"ל, דלהכי לא הזכיר כאן רק דינא דליבון, דבאמת אין לנו מקום ללמוד דטעם כעיקר בכל האיסורים מההיא דגעולי נכרים אלא משום הא דהצריכה שם תורה ליבון בכלי שהשתמש בה העכו"ם על ידי האש, דמזה מוכח שפיר דאף טעם בלבד של כל איסורי תורה נמי אסרה רחמנא, ולא רק של בשר בחלב, דאילו משום חששא דבשר בחלב, הרי סגיא להו שפיר אף בהגעלה בעלמא בחמין, כיון דהוי התירא בלע, ומדהצריכה תורה ליבון דוקא, על כרחך שמע מינה דחיישינן לבליעת טעם של איסור בכלים

מתהווה שפיר בישול של בשר בחלב, דנפקי טעם מעלייתא של בשר מתוך הכלי אל תוך חתיכת הבשר שהוא בעין, ונעשה כאן תערובות של בשר בחלב יחד, ודו"ק.]

ה

ומיהו איברא, דמדברי החו"ד ז"ל אנו למדים, דאף טעמא דרב אשי הוא נמי משום קלישות טעם, דהיינו היות דבשעת בליעת הקדשים הויא התירא, להכי סגי' להו בהגעלה, דאע"ג שנבלע על ידי האור, מ"מ איקלש בלעי על ידי ההגעלה בחמין, ותו לא יהיב כל כך טעמא, ולכן סגי' להו בזה הגעלה לחודא. ולהכי נקט שפיר דהוא הדין נמי איכא למימר הכי גם לענין בשר בחלב, דיועיל הגעלה בין בשר לחלב אף בכלי הצריך ליבון, כיון דבליעה של בשר או חלב לחוד, הוי התירא בלע, לכן סגי' להו הגעלה שלא יחול עלייהו תו אחר כך חלות איסורא דבשר בחלב, אף שנבלע החלב או הבשר על ידי האור, דעל טעם קלוש כזה לא מצי לחול איסור, ודו"ק.

ו

מיהו מה שהוציא כן רבינו הגדול החו"ד ז"ל מדברי הרשב"א ז"ל בתוה"א (בית ד' שילהי שער ד'), שהביא הטור (ביו"ד סימן צ"ג), בענ"ד לא זכיתי לירד לעומק דה"ק, כאשר יתבאר לן בס"ד, וזה החלי בעזרת צורי וקוני, וה' יגמור בעדינו לטובה ויאיר עינינו בתוה"ק אכ"ר.

דהנה זה לשון הרשב"א ז"ל שם, שנינו בפרק השוכר שבע"א (ע"ז דף ע"ו ע"א), השפוד והאסכלא מלבנן באור, ואמרינן עלה בגמרא, רמי ליה רב עמרם לרב ששת, תנן השפוד והאסכלא מלבנן באור, והתניא גבי קדשים, השפוד והאסכלא מגעילן, ופריק רבא, קדשים היינו טעמא כדרב נחמן אמר רבה בא אבוה דאמר כל יום ויום נעשה גיעול לחבירו, ואקשינן אי הכי הגעלה נמי לא ליבעי, וסלקא

הטעם, אלא עיקרא דמילתא הוא, דמעיקרא לא חל הכא לתא דאיסור נותר כלל, הואיל ולא הוכר האיסור מעולם, דהרי כאשר היה טעם הקדשים בעין, עדיין היה היתר גמור, רק אחר כך, בבוא הזמן, נהפך הבלוע לאיסור נותר, זה מקרי התירא בלע. ולכן סגי' להו בהגעלה אף היכא שהבליעה היה על ידי האש, כיון דלעולם לא חל עלה כלל חפצא דאיסורא, אך מ"מ כיון דנבלע על ידי האש הצריכו לה עכ"פ הגעלה.

וכאשר ביאר בזה בתשו' חתם סופר (חיו"ד סימן קי"ד) דהרי זה דמיא להא דכתב המרדכי ז"ל לענין דשיל"מ, דאם בא לעולם בתערובות, לא גזרו, והכי נמי ס"ל לרש"י ז"ל הכא, דכל זמן שהוא בלוע בתוך הכלי אין עליו שם איסור, דהוי כמו טומאה בלועה, עיין בתרומת הדשן (סימן קע"ג), ומתחילת ביאתו לעולם הוא בתערובות, ולא גזרו ב' רבנן, יעווי"ש. ומבואר כמש"נ, דהכא לא חל עלייהו איסורא כלל על הבלע, ולהכי אמרו דסגי' עכ"פ בהגעלה אף בכלי הצריך ליבון.

ולפי זה לכאורה אי אפשר למילף מינה התירא גם לענין דין בשר בחלב. דנהי דהוי נמי התירא בלע, אם נבלע בכלי רק בשר או חלב, אבל מ"מ לא שייכא בזה עיקרו וטעמו דרב אשי הכא. דבשלמא התם, גבי קדשים, אין האיסור של נותר בא אלא בשעה שהטעם הוא בלוע בתוך הכלי, ומעולם לא הוכר האיסור בעין, לא לפני הבליעה ולא אחר כך, להכי הוא דקיימא לן דסגי' בהגעלה בלבד אף בכלי הטעון ליבון, וכמש"נ. אבל בנידון דבשר בחלב, הרי עתה בשעה שמבשל חלב בכלי שבלוע בו בשר על ידי האור, שפיר חל עלה כעת בעין חלות איסור של בשר בחלב, דמיבלע טעם של הבשר שבתוך הכלי בתוך החלב, ונעשה החתיכה לאיסור בב"ח, וממילא אין כאן שריוותא דהתירא בלע. [דהלוא לא דייגינן הכא בענין שיחול איזה חלות איסור רק על הבלע לחוד, כמו התם באיסורא דנותר בקדשים, אלא זה עתה

גמור, לעולם אינו נכשר עד שיגעיל הראוי להגעיל וכן הראוי ללבן, דמתחילתו איסור גמור היה עד שנפלט וניגעל לגמרי איסור מקרי, ולפיכך אע"פ שבישל בו לאחר מיכן פעם ושנים, אינו יוצא מידי דופנו עד שיגעילנו כדרכו, ואם דבר שדרכו ללבן עד שילבן, והילכך כל כלי שבלע היתר, וכגון שפוד או קדירה של מתכת שבישל בו בשר ואח"כ בישל בו ירקות או דגים, הרי נקלש בלע הבשר שבו, עד שאינו ראוי לחול עליו שם בשר בחלב, ומותר לבשל בו גבינה, אבל כלי שבלע איסור גמור, אינו נכשר לעולם עד שיכשירונו הכשר גדול כדינו, את שדרכו להגעיל יגעיל ואת שדרכו ללבן ילבן, עכ"ל.

והנה הטור (בסימן צ"ג) הביא דבריו בקצרה בזה"ל, כתב הרשב"א שאם בשל ירקות בקדרה של בשר שמותר לבשל אחר כך גבינה, שכבר נתמעט בה כח בלע הבשר ונקלש עד שאין ראוי לחול עליו שם איסור בשר בחלב, בד"א כשבלע היתר, כמו שאמרנו, אבל בלע דבר איסור, לעולם הוא באיסורו עד שיגעיל הראוי להגעיל וילבן הראוי ללבן, ע"כ.

ז

והלום ראיתי בשו"ת שבט הלוי (חיו"ד סימן ל"ג) דהבין בפשיטות בדברי הרשב"א ז"ל, דחידש הכא תרתי. חדא, דבשול בעלמא אף במקצת הכלי מהניא שפיר כמו הגעלה ממש. ושנית, דהוא הדין נמי בכלי הצריך ליבון כשפוד וכיוצא בו, נמי מהניא בשול מקצתו להכשירו, כיון שהתירא בלע, אמרינן דנתמעט עכ"פ בלעי כ"כ עד שלא יהיה ראוי לחול עליו אח"כ שם בשר בחלב, עכ"ד.

והנה כי כן באמת נשמע בהדיא מדברי הנקודה"כ (סימן צ"ג סק"ב) דהרשב"א ז"ל חידש הכא נמי דאף בכלי הצריך ליבון יועיל בשול ירקות בינתים שלא יחול האיסור היכא דהתירא בלע, כגון בליעה של בשר או חלב, וכמש"נ.

בקושיא. שמעינן מינה, דכל שבישל בו לאחר מיכן נפלט ממנו האיסור ונכשר לגמרי עד שהקשו אמאי תני בברייתא מגעילן שהרי ניגעל בבישול של יום שני ונכשר לגמרי, וקשיא לי טובא, וכי מה עדיף בישול דיום שני מהגעלה גמורה, ואם הגעלה הוה קשיא ליה לרב עמרם היאך מכשירתן מה היתה תשובת רבא דאמרינן כל יום ויום נעשה גיעול, והלא ליבון הוא צריך, כמו ששינו במשנתינו, והליבון צריך שיהו ניצוצות ניתזות ממנו, וכמו שאמרנו בירושלמי וכתבנוהו למעלה, ועוד דהכא קיימא לן בכלי מתכות, חם כולו שהאיסור הנבלע מתפשט והולך בכל הכלי, וכדאיתא בפרק כיצד צולין, וגדולה מזו אמרו בפסחים בפרק כל שעה, מגעיל להו ולקתייהו ברותחין, אלמא אינן נכשרין בהכשר מקום חתך לבד כל להב הסכין עד שיכשיר אף הקתא, ואם כן השפוד והאסכלא שבישלו בהן חטאת נפשט הבלע בכולן וכשהוא חוזר ומבשל בו במקצתו למחר היאך עלה הכשר לכולו. וניחא לי, דהכי קאמר, דקדשים היתירא בלע, וכיון שבישל בו קודם שיבא לידי נותר לכשיגיע זמנו לחול להיות חל על מה שבלע שם נותר כבר נקלש ונחלש האיסור כל כך על ידי בישול זה שני עד שלא נשאר בו אלא בלע מעט, ואין ראוי לחול שם נותר על דבר בלוע מועט כזה, וכענין שאמר לענין בשר בחלב בדגים שעלו בקערה, שמותר לאכלן בחלב, משום דכיון שטעם הבשר שקלטו הדגים מן הקערה נקלש ונחלש כל כך קודם שיבא לידי איסור בשר החלב שאינו ראוי להיקרא בשר בחלב, ולחול עליו איסור בשר בחלב, וכן הבלוע שנתפשט בכל הכלי אינו אלא דבר מועט, ועם בישול זה השני, אע"פ שאין האור מגיע לכולו, מכל מקום גם הוא על ידי חם מקצתו חם כולו מתמעט קצת עד שלא נשאר בכל השפוד שום בלע שיהא ראוי לחול עליו שם נותר, אבל קודם שבישל בו שניה, הבלע מרובה, וראוי לחול עליו שם נותר בתוך דופני הכלי, וכן כלי שבלע איסור

מסוגיין, דבהתירא בלע חשיב בישול כהגעלה, וצלייה כליבון. דהוציא כן מהא דרבא ביקש לתרץ ההיא דקדשים, דלא בעינן בהו ליבון, מכיון דהבישול כל יום נעשה גיעול לחבירו, וממילא חזינן מינה שפיר דבישול חשיבא נמי כמו הגעלה, היכא דהתירא בלע. דאל"ה היאך מועיל הבישול של כל יום למהוי גיעולו לחבירו. והרי בעינן ליבון כדין, אלא על כרחך טעמא הוא, כיון דהתירא בלע, אמרינן דעצם הבישול מהני להחליש טעם ההיתר הבלוע, ותו אינו אוסר כשמבשלין בו היתר.

ועד כאן לא דחיא תלמודא להאי תירוצא, אלא לפי שאינו מעלה ארוכה ליישב ההיא דשפוד של קדשים שאינו צריך ליבון, דהרי אי משום ההיא סברא דהבישול נעשה גיעול לחבירו הרי אף הגעלה נמי לא בעי, ולכן בעינן לאתויי לשינויא אחריתא בהא דמהני הגעלה לשפוד של נותר. אבל עכ"פ מעצם סברא זו שאמרו דהבישול הוי הגעלה לאיסור נותר הבלוע בשפוד לא הדרא בהו בגמרא, אלא אדרבא, חזינן דמסתברא להו לגמרא, דמפאת כוח הבישול מיבעי להועיל אף לכלי הטעון ליבון, שלא יצטרך אחר כך אפילו הגעלה. ומינה שפיר הוכיח הרשב"א ז"ל דבישול נחשב כהגעלה, בהתירא בלע.

מיהו על כל פנים יהיה איך שיהיה, למדנו ממסקנא דסוגיין, דעכ"פ לא יועיל בישול במקום הצריך ליבון. מדחזינן הכא, לענין שפוד של קדשים, דהצריכו הגעלה אע"ג דאיכא בהו הסברא דכל יום נעשה הבישול גיעולו לחבירו, וכקושיית הגמרא. הרי ע"כ מיהא חזינן מהכא, במסקנת הגמרא, דהא פשיטא לן, דאין בישול מועיל לכלי הטעון ליבון, אלא אכתי בעינן עוד לאתויי בהו להגעלה אחר הבישול. וזה לא מיסתברא להו לתלמודא. ולכן הוצרך התלמוד לשנויי שינויי אחרונא בההיא דקדשים למה מהני הגעלה לשפודין שלהן הטעון ליבון.

ובזה אין לנו מקום ללמוד מסוגיין אלא דבישול מהני כהגעלה לבישול של היתר,

ולפ"ז לכאורה איכא למידק טובא בדברי הט"ז ז"ל (סימן צ"ג סק"ב), דחידש בדעת הרשב"א ז"ל, דלא התיר אלא בבישול הירקות בקדירה בשווה ממש כשיעור שבשלו בו קודם הבשר, אבל אם בישל מים ולא נתכוין שיהיה ממש כשיעור בישול הקודם, לא מהניא, יעווי"ש. וצריך עיון, דהרי אפילו לצלי שצריך ליבון מהני בישול, ובזה הרי לא שייך שיהיה זה מכוון ממש, ומ"מ מהניא, הרי דלא בעינן שיהיה הבישול שווה ממש לבישול הקודם, ובשו"ת שבט הלוי (שם) הניח זאת בקושיא.

ח

ואשר יראה בזה בס"ד, דהנה לכאורה בעיקר דברי הרשב"א ז"ל צריך עיון טובא, דהרי הגמרא דחיא ליה במסקנא לתירוצא דרבא דכל יום נעשה גיעולו לחבירו, וסלקי לה בקושיא, ואם כן איך למד הרשב"א ז"ל מכאן לדינו דמהני בישול להגעלה אף לכלי הטעון ליבון.

ואשר על כן לולי דברי רבותינו הנקוה"כ ודעימיה ז"ל, היה נראה לענ"ד לבאר בזה בס"ד, דבאמת לא נחית הרשב"א ז"ל לחדש לן כאן, דיועיל בישול אף במקום הטעון ליבון, ולא אתי לחדש לן, אלא דבישול ירקות נחשב נמי כהגעלה, בהתירא בלע, כגון להכשיר בין בישול בשר לבישול חלב, וכן להיפך. אבל ודאי היינו דוקא לכלי שבישלו בו בשר במים, דמהניא ליה הגעלה. אבל אם צלה בשר בשפוד או במחבת על האור, שטעון ליבון להכשירו, באמת לא יועיל בישול ירקות להכשירו לבשל בו אחר כך חלב, אלא בזה צריך ליבון דוקא להכשירו.

ומיהו נראה, דעכ"פ צליית איזה דבר היתר יועיל בזה, אף לכלי הטעון ליבון, דהיינו אם צלה דגים או ירקות בכלי שצלה בו בשר, שרי לבשל בו אחר כך חלב, דהצלייה חשיבא כליבון, דשניהם הם על ידי האור בלי מים.

וזאת ההלכה שפיר למד הרשב"א ז"ל

דמהני בישול להכשיר אף אם צלה בו היתר. דשפיר י"ל דסבירא לי' דלא חידש הרשב"א ז"ל דבישול ירקות מכשיר הכלי של בשר לבשל בו חלב אלא אם כן בישלו בו בשר, אבל אם צלו בו מקודם בשר לא מהניא בישול אלא צלייה, וכמו שנתבאר בס"ד, וא"כ אתיא שפיר דבריו בדעת הרשב"א ז"ל, דבעינן שיהיה שוה בישול הירקות לבישול הבשר. והוא הדין נמי נימא שפיר בצליית היתר, דבעינן שיהיה הצלייה שוה כמו צליית הבשר, וא"ש.

יב

והנראה, דמסתייעין דברינו טובא מדברי המאירי ז"ל (בע"ז דף ע"ו ע"ב), דהנה אחרי שהאריך בביאור דברי הרשב"א ז"ל שהוציא מסוגיין דבישול חשיב כהגעלה בין בשר לחלב, מסיק בזה"ל, ואף לענין ביאור השמועה נראה שלא עלה על הדעת לומר שיהא הבשול נעשה גיעול לצלי, אלא כך פירושה, כל יום נעשה גיעול לחבירו וכשם שהבשול נעשה געול לבשול אף הצלי נעשה גיעול לצלי, והיינו דמקשה, אי הכי הגעלה נמי לא ליבעי, כלומר שהרי בשול לבשול וצלי לצלי כבר יצאה כל הפליטה, ומאחר שהצריכו הגעלה, אלמא שהגעלה מועלת אף לצלי, ואם כן טעם אחר אנו צריכים, ולא עמד טעמו של רב נחמן ככאן כלל, אלא טעם התירא בלע על הדרך שבארנו, עכ"ל. והיינו דבעינן לאתווי לשינויא דרב אשי, דהתירא בלע דהכא, טעם ההיתר הוא, דלא חל עלה כלל האיסור, וכדנתבאר לעיל, ועכ"פ מפורש בדבריו כמו שבארנו, דלא נחית הרשב"א למילף מהתם אלא בישול לבישול וצלייה לצלייה, ונסתייעו דברינו דהק היטב בס"ד. [ובשו"ת שבט הלוי נתקשה בדברי המאירי, עיי"ש. ולפמשנ"ת הדברים מאירים כספירים].

יג

והעולה לן מכ"ז, דמפאת תירוצא דרבא

וצלייה מהניא לליבון של דבר היתר. והיינו הך כוונת דברי הרשב"א ז"ל הכא, וכמש"נ.

יד

והנראה דמדוייק הכי היטב ריש דבריו, דכתב וז"ל, ועתה נבאר כלי מתכות שבלע מן האיסור ונפלט ממנו קצתו, ככלי שבשל בו בשר, ואחר כך בשל בו ירקות או דגים וכיוצא בהן, וכגון שפוד שצלה בו בשר, ואח"כ צלה בו דגים וכיוצא בזה, אם מותר לבשל בו, או לצלות לאחר מיכן גבינה, ונאמר בישול הדגים והירקות נעשה גיעול לבשר, אם לאו וכו', עכ"ל. הרי דבריו ברור מללו, דלא אתי לחדש לן אלא דבישול יועיל כהגעלה להיתירא שנבלע על ידי בישול. אבל לשפוד שצלה בו בשר לא יועיל להגעילו אלא על ידי צלייה של היתר, כמו דגים וכדומה, וכדמפורש בדבריו.

ולדברינו הדברים מאירים, דלא חידש לן הרשב"א ז"ל אלא דבישול נחשב כהגעלה היכא דהתירא בלע, וכמו כן, שפיר יש לומר דצליה חשיבא כליבון היכא דהתירא בלע. אבל לכלי הטעון ליבון, שפיר י"ל דלא יועיל בישול לחודא להכשירו, וכמשנ"ת.

יז

וכן מורה סתימת לשון הטור (בסימן צ"ג), דלא הביא אלא דהרשב"א ז"ל התיר לבשל חלב בכלי שבישל בו בשר אם בישל בו בינתים בישול של ירקות, וכדחובא לעיל. ומשמע מינה דעיקר החידוש הוא רק דבישול נחשב כהגעלה, אבל לכלי הטעון ליבון שפיר י"ל דלא מהני בישול להכשירו, וכמש"נ. [ומיהו י"ל למה לא אשמעינן דמהני צלייה לליבון של היתר, ואפשר דהוי פשיטא להו דהיינו הך כבישול להגעלה, וצ"ע].

יח

ודאתינן להכי מיושב שפיר דברי הט"ז ז"ל, דלפמשנ"ת לא קשה עלה כלל מהא

לידי איסור. [נועד לא אסקי לתירוצא דרב אשי דשאני התירא בלע דקדשים דלא הוכר האיסור]. ומינה אי אפשר למילף אלא דבישול מהניא במקום שצריך הגעלה. אבל לדבר הטעון ליבון לא שמענו אכתי דמהניא להו בישול או הגעלה להכשירו, ושפיר יש לומר דצריך ליבון או צלייה דוקא, וכדהארכנו לבאר לעיל דהכי מוכח ממסקנא דסוגיין, דאין טעם זה מספיק להא דמהני הגעלה לדבר הטעון ליבון אף שבלע היתר שנאסר אחר כך.

ואם כוונת החו"ד ז"ל הוא להא דאסקי רב אשי, דבאמת הא דשאני קדשים, דסגי הגעלה במקום ליבון הוא משום סברא דהתירא בלע. הנה אכתי לא הונח לענ"ד, דהרי נתבאר, דשאני התם, דאין ההיתר רק משום דהתירא בלע לחודא, כלומר, דלא סגי מה שהיה היתר בשעת הבליעה להתיר משו"ה הגעלה במקום ליבון כיון דעכ"פ גי פליט איסורא קא פליט, אלא עיקר יסוד ההיתר הכא בקדשים הוא הואיל ולא חל עלה האיסור מעולם, דאינו בא אלא כשהותר בלוע כבר בכלי, ולא הוכר האיסור מעולם, ובהא שאני מההיא דלעיל, דמשני דכל יום נעשה גיעול לחבירו, וכמש"נ.

וממילא זה הרי לא שייכא בנידון דידן, בבשר בחלב, דהרי בבישל בכלי בשר על האש, אף אם יבשל בו אחר כך ירקות, ואחר כך יבשל בו חלב, שפיר חל עלה עתה חפצא של תערובות בשר בחלב בעין, ונעשה איסור של בב"ח, ולא מהניא אף דהתירא בלע, אלא אם כן היה ליבון כהלכה.

טו

ואם כן, הדרא שפיר קושית הכריתית לדוכתא, דילמא להכי צייתה תורה ליבון בכלים של נכרים, משום חששא דבשר בחלב, דשמא צלה בו הנכרי בשר ואנן נבשל בו חלב, ולא מועיל אלא ליבון להתיירו, דאין הגעלה מציל להכשיר כלי שנבלע בו בשר על ידי האש.

שביקש לתרץ דהא שלא הצריכו ליבון לשפוד של קדשים הוא משום טעמא דכל יום נעשה גיעולו לחבירו, ואינו בא לידי איסור נותר, הוציא הרשב"א ז"ל חידוש דין, דכל היכא דבלע התירא, כגון בשר או חלב, נחשב בישול בינתים להגעלה, וכמו כן צלייה חשיבא להו כליבון. אבל בישול לא יועיל להכשירו בנבלע ההיתר על ידי האש, וכדנתבאר.

ומיהו מסקנת הגמרא, מאי דמשני רב אשי, דהא דמהני הגעלה לשפוד של קדשים הטעון ליבון, הוא משום דהתירא בלע, אין זה כדאמרן מעיקרא, שזה מחמת קלישות הטעם, אלא ההיתר הוא מחמת שלא הוכר האיסור מעולם, כלומר, דהואיל ואין האיסור בא אלא כאשר הטעם בלוע בשפוד, להכי לא צריך ליבון דוקא. [וזה לא שייכא בבלע בשר או חלב, כמש"נ].

יד

ובזה אתאן לדברי רבינו החו"ד ז"ל, הנה לפי מה שנתבאר לא זכיתי לירד לעומק דה"ק, דכתב בפשיטות דמוכח מסוגיין דבהתירא בלע, כגון בשר או חלב, סגי הגעלה אף במקום הטעון ליבון, שנבלע על ידי האש, והוא עפ"ד הרשב"א ז"ל, דבהתירא בלע איקלש הטעם אחרי ההגעלה ואינו יכול לחול האיסור, ומסיק דהכי מוכח מקרא דקדשים, דחזינן דסגי בהו הגעלה אף לשפוד הטעון ליבון, ועל כרחך טעמא דמילתא הוא כיון דהתירא בלע מקלינן דסגי בהגעלה כיון דאיקלש הטעם על ידי ההגעלה. ולא הבנתי, דהנה אם כוונתו הוא לדברי הרשב"א ז"ל המבוארין למעלה בהא דחידש דבישול מהני כהגעלה בהתירא בלע, איכא למידק בזה טובא, דהרי מאי דאסברא הרשב"א ז"ל בתוה"ב דטעמא הוא משום קלישות הטעם הלוא לא פירש כן אלא בתירוצא דרבא דהא דמשני דמהני הבישול כל יום בקדשים להיות גיעול לחבירו, ולא חל עלייהו איסור נותר, הוא משום דכיון דהתירא בלע, אמרינן דאיקלש הטעם על ידי הבישול, ותו לא יבוא

בחלב, אף דהוי התירא בלע, וכמש"נ.

ז

ומיהו מצאנו לו לחווד ז"ל חבר נאמן דנקט כוותיה, דיסוד ההיתר דרב אשי בהתירא בלע הוי משום קלישות הטעם על ידי הגעלה. והוא הש"ך ז"ל בנקה"כ (סימן צ"ג אות ב'), דמבאר בהדיא דנקט דאין לחלק בין התירא בלע דקדשים לשאר דברים, ולכן הכריח כדעת הרשב"א ז"ל גם מדברי הפוסקים דהעלו דחמץ הוי התירא בלע, ומינה יליף דהה"נ בכליעה של בשר או חלב יועיל הגעלה אף בנבלע על ידי האש, דמקרי נמי התירא בלע, יעוי"ש בארוכה. ולכאורה שאני איסור חמץ, דדמיא לקדשים, דלא ניכר האיסור בעין, ועוד יבואר להלן. [וכבר עמד הפר"ח שם (בסימן צ"ג) על דבריו, דתרי מילי הויא, עיי"ש].

ואזלא הש"ך ז"ל בזה לשיטתו, דס"ל דגם בליעה של בשר או חלב חשיבא התירא בלע, ויועיל הגעלה בינתים שלא יהיה בשר בחלב אף אם נבלע אחד מהם על ידי ליבון, כדכתב בהדיא בש"ך (יו"ד סימן קכ"א ס"ק ח') דמחבת של חלב או בשר סגי בהגעלה כיון דהתירא בלע, עכ"ל. ולמד כן מהא דאיכא מתירים מחבת של חמץ דסגי לה הגעלה, דהוי התירא בלע, ומבאר כמש"נ.

ח

והנראה דכבר נחלקו בזה רבנן קמאי ז"ל בביאור תירוצא דרב אשי, אי איתא משום דאיקלש טעם ההיתר על ידי הגעלה, או משום דלא הוכר האיסור בעין. דהנה מפירוש רש"י ז"ל והרשב"א ז"ל מוכח בהדיא כפירוש בתרא, וכמש"נ.

מיהו הריטב"א ז"ל בחידושיו בסוגיין (ע"ז דע"ו ע"ב) מסיק שם לחלק בין התירא בלע דאיסור נותר בקדשים לאיסור חמץ בפסח, דלא יועיל בו הגעלה לכלי הטעון

איברא, נראה בהדיא, דהחווד ז"ל נקט דאף בשינויא דרב אשי, עיקר הסברא דמקילינן בהתירא בלע, הוא מחמת קלישות הטעם, דמחמת הבישול וההגעלה איקלש טעם ההיתר הבלוע ונשאר רק משהו ואינו ראוי לאסור אחר כך. ולפי זה שפיר נקט דיועיל אף בכליעת היתר של בשר בחלב, דמועיל הגעלה בין בשר לחלב אף לנבלע על ידי האש, דגם בזה שייכא שפיר האי סברא, ודו"ק.

טז

מיהו בענ"ד לכאורה יש מקום להוכיח בהדיא דבאמת הרשב"א ז"ל נקיט דטעמא דרב אשי אינו משום קלישות הטעם אלא מכיון דלא ניכר האיסור בעין. דהנה כתב בתשובותיו (ח"א סימן רס"ב) וז"ל, גם מה שפירשת בההיא דשילהי פרק בתרא דע"ז, דאמרו השתא מיהא ליתא לאסורא בעיניה, כלומר לאחר הגעלה וכו', אנו לא כך קבלנו ולא כך פירשו לה, ואם איתא להאי פירושא למה נחלק בין בלע איסורא לבלע התירא, מכל מקום אם פלט כבר עקר האיסור ומה שנשאר אינו נחשב לכלום, א"כ אפילו כשנבלע מן הנבלה כן, דהא ליתא לאיסורא בעין, ואם נשאר עדיין מן האיסור אחר הגעלה, מכל מקום אותו איסור מועט יאסור אפילו בקדשים ובחמץ, דאף על גב דהתירא בלע, סוף סוף השתא איסורא איכא, ואיסורא קא פלטי. אלא אנו כך קיבלנו פירושם, התם בשעת בליעה שהיה איסור בעין בלעי, אבל כאן [בקדשים דהתירא בלע] בשעה שבלעו והיה מה שבלעו בעין, התירא היה, ולא נקרא עליו שם איסור, ועכשיו שהגיע זמן שאיסורו אינו בעין אלא בדופני הכלי הן, ואינן כעיקר האיסור אלא כטעם האיסור, וכן פירש רש"י ז"ל וכו', עכ"ל. הרי מבואר בהדיא דלא נחית לפירושי דאתינן עלה מחמת קלישות הטעם על ידי ההגעלה, אלא דשאני הכא דהאיסור בא על הבלע, ולפי זה אין זה שייך לענין בשר

סק"ב) עמד בזה על הנקוה"כ, עיי"ש בארוכה. ויותר מזה בענ"ד חשבתי דאפשר לומר, דעד כאן לא התיר הרשב"א ז"ל אלא בבישול ירקות וכדומה דוקא, דהיינו איזה דבר שיש בו טעם היתר של עצמו, בהא הוא דחידש הרשב"א ז"ל דאיקלש טעם הבשר מחמת טעם הירקות, וכדמדוייק בלשונו, דאיירי בבישול ירקות, אבל בבישול רק מים, דלית להו טעם מדידה כלום, בכי האי גוונא שפיר יש לומר דלא מהני במקום הגעלה.

ובזה ארווחא ליישב סתירת הטור ז"ל דהקשה הבית יוסף ז"ל (בסימן צ"ג), דהכא (בסימן צ"ג) הביא דעת הרשב"א ז"ל דבישול מהניא להכשיר טעם הבשר דנחשב בזה כהגעלה, ולהלן (בסימן צ"ד) משמע בטור דלא מהני בישול מים תוך מעל"ע של בשר להכשיר לבשל שם חלב, הרי דלא איקלש הטעם בבישול אף בהתירא בלע, יעוי"ש. אבל לפמשנ"ת נחא היטב, דשאני מים, שאין להם טעם משלהם כלל להכי לא מקליש הטעם של הבשר, משא"כ בישול ירקות מהניא שפיר, וא"ש.

אך בטלה דעתי, דחזינן דכל הפוסקים ז"ל נקטי דאין לחלק בזה, מדהאריכו ליישב הסתירה באופנים אחרים, וכדחזינן בכ"י ובטור"ו ובחו"ד ועוד מגדולי האחרונים ז"ל כל אחד לפי דרכו, הרי דהם הבינו ברוח קדשם שאין חילוק בזה, ודו"ק.

ב

והנה חידוש נפלא חזינא בזה בשו"ע הרב בעל התניא ז"ל (או"ח סימן תנ"א בהג"ה לסעיף י"ג) דכתב בתו"ד בזה"ל, אבל אם נבלע בהם דבר היתר על ידי האור דבר היתר ואחר כך נעשה איסור כגון שנצלה עליהם בשר לבדו שהוא היתר ואחר כך נבלע בהן חלב הרי הן נכשרין על ידי הגעלה ואע"פ שטעם בשר הנבלע בהן על ידי האור אינו נפלט מהם לגמרי על ידי הגעלה מכל מקום אותו מעט טעם בשר הבלוע מאוד בתוכם עד

ליבון, וכתב בזה"ל, עוד נ"ל בו טעם אחר, דאילו איסור נותר אינו אסור אלא בנותן טעם כשאר איסורים, ולאחר הגעלה לא נשאר בו כדי נתינת טעם, אבל גבי חמץ בפסח דקיימא לן כרבא (בפסחים דף ל' ע"א), שהוא אסור במשהו בין במינו ובין שלא במינו, ראוי לחוש לאותו המעט שנשאר שם כדי שלא יפלוט ויאסור, עכ"ל. ונשמע מזה דפירש דההיתר הכא הוא משום קלישות טעם, וא"כ הרי זה שייך שפיר גם באיסור בשר וחלב. [ויעויין היטב לשון הרמב"ן ז"ל שהביא שם, ואכמל"ן].

והנה כי כן מבואר נמי באיסור והיתר (כלל נ"ח דין כ"ג) דאתינן עלה מפאת קלישות טעם, ולכן התיר בהגעלה להכשיר כלי בשר אף שבלע על ידי האור. וכ"כ התשב"ץ (סימן שנ"ז), יעוי"ש.

מ

והאמנם מדבריהם הכריח לנכון הש"ך בנקוה"כ שם דבריו הרשב"א ז"ל הם הלכה פסוקה ומוסכם בכל הפוסקים, דמהני הגעלה בהתירא בלע דבשר וחלב אף אם נבלעו על ידי האש, ולכן העלה דהלכה בזה כרשב"א ז"ל, יעוי"ש.

אך לענ"ד ל"ז לירד לסוף דבריו, דנהי דס"ל להני פוסקים ז"ל דמהניא הגעלה להכשיר מבשר לחלב אף בנבלעו על ידי האש, היינו משום דס"ל דדמיא להא דמסקינן בגמ' דע"ז שם, דבהתירא בלע מהניא הגעלה במקום ליבון, ולא מחלקינן בין בב"ח לקדשים, וכמש"נ. אך אכתי לא זכיתי להבין איך הוציא הנקוה"כ ז"ל מדבריהם דסבירא להו נמי חידושא שחידש הרשב"א ז"ל דבישול חשיבא כהגעלה. ובאמת מצאנו לפוסקים ז"ל דהקשו על סברת הרשב"א ז"ל מהא דבגמ' (בזבחים דף צ"ז ע"א) חזינן דרבנן לית להו סברת רבי טרפון שם דההבישול כל יום בקדשים נעשה גיעול לחבירו, יעוי"ש. ושור"ר דפר"ח (סי' צ"ג

שיטות הראשונים ז"ל, וכן בשיטת השו"ע והרמ"א ז"ל להלכה (באור"ח סימן תנ"א) בכמה דוכתי, ואין כאן המקום להאריך בכ"ז, ועוד חזון למועד אי"ה.

ולדינא, העלה בזה המשנ"ב (בסימן תנ"א ס"ק כ"ח) דרוב הפוסקים הסכימו דחמץ הוא בכלל איסורא בלע, וצריך ליבון, ולפעמים היכא שיש עוד צדדים להקל מצרפינן גם כן לזה דעת הפוסקים דס"ל דחמץ מקרי התירא בלע, יעוי"ש.

כב

זאת התורה העולה מן המדובר, נתבאר לן פלוגתת רבנן קמאי ובתראי ז"ל אי בישול בשר או חלב מקרי התירא בלע שיועיל הגעלה להכשיר בין בשר לחלב אף שנבלע על ידי האור בלי מים. ונתבאר לן שיטת הרשב"א ז"ל דלא מועיל בישול והגעלה בין בשר לחלב אלא בישול לבישול וצלייה לצלייה. ולפ"ד הריטב"א והאור"ה והתשב"ץ ז"ל יועיל הגעלה אף אם צלה בו בשר שיוכל לבשל בו אחר כך חלב, ולזה הסכים הנקוה"כ ז"ל.

כג

ועתה ניתנה ראש ונשובה, דלכאורה עכ"פ הדרא קושית החו"ד על הכריתי לפי שיטת אלו הראשונים ז"ל דס"ל דבשר וחלב נמי מקרי התירא בלע וסגי להו הגעלה, אף אם בלע על ידי האור, א"כ למה הצריכה תורה ליבון בגיעולי נכרים, הרי אף אם צלה הנכרי בכליו בשר ואנן נבשל בהם חלב, נמי סגי בהגעלה בינתים להכשירם, כיון דהוי התירא בלע, דאין טעם כעיקר בכלל האיסורים, וד"ז מוכח מקרא דקדשים, דסגי להו הגעלה אף בשפוד שצולין בו על האש. וא"כ למה הצריכה תורה ליבון בכלים שהשתמשו בהם מדין על ידי האור. אלא על כרחך שמע מינה דטעם כעיקר מן התורה אף בכלל האיסורים, ולכן צריך ליבון דוקא, דחיישינן שצלה בו הנכרי איזה איסור תורה. ואם כן שפיר למד

שאינו נפלט מהם רק על ידי האור קלוש הוא מאוד ואינו כדאי שיחול עליו שם חדש דהיינו שם בשר בחלב לפיכך די להם בהגעלה כדי להחליש עיקר טעם הבשר עם עיקר טעם החלב שהן איסורין מחמת שהן כדאי להיקרא עליהם שם בשר בחלב וכן נפלטין על ידי הגעלה לפי שאינן בלועין מאוד ומותר טעם הבשר עם מותר טעם החלב שהן בלועין מאוד הרי הן קלושין מאוד ואינן כדאי להיות נקרא עליהם שם בשר בחלב כיון שטעם הבשר היה קלוש מאוד קודם שנבלע בו החלב אין שם חדש יכול לחול על טעם קלוש הזה וכו', עכ"ל. מבואר מדה"ק דאף כשלא היה הגעלה בין הבשר לחלב, נמי מהני הגעלה אח"כ, דמקרי התירא בלע ואיברא דדבריו קאי רק אליבא שיטת הראשונים ז"ל, דההיתר הוא משום קלישות טעם, ומיהו שיטת הרב ז"ל הוי שיטה שלישית בדבר זה, וצ"ב בדה"ק ועוד חזון למועד אי"ה.

כא

ומיהו לענין חמץ בפסח, שפיר יש לומר דלכו"ע דמיא שפיר להתירא בלע דאיסור נותר בקדשים, דהרי אין האיסור בא אלא בשעה שהחמץ בלוע בכלי, ודמיא לאיסור נותר דלא מצי לחול על הבלע.

ובאמת כי כן כתב הרשב"א ז"ל בזה בתורת הבית (בית ד' שער ד') בשם רת"ם ז"ל, דסכיני דפיסחא לא בעו אלא הגעלה הואיל והתירא בלע, וכדמסיק רב אשי לענין נותר דקדשים, דסגי בהגעלה דהתירא בלע וכדקא פליט ליתא איסורא בעינא. ועוד האריך בזה טובא.

ומיהו האריכו בזה טובא רבנן קמאי ז"ל, דאפשר שאני חמץ, כיון דשם חמץ חל עלה שפיר, וכאשר האריך בזה המאירי והריטב"א ז"ל בסוגיין. וכמו כן דנו הראשונים ז"ל, לאידך פירושא דרב אשי אתי עלה משום קלישות טעם, יש לומר שאני חמץ, דאוסר במשהו. ויש בזה אריכות דברים בביאור

כעיקר ר"ע דטעם כעיקר מן התורה. ומאי קשיא לי' לפליתי דילמא ציותה תורה להכשיר הכלים בגיעולי מדין מחמת איסור בשר בחלב. והלוא אי משום האי חששא לחודא, הרי הוי סגיא לן בהגעלה, ולמה ציותה תורה בגיעולי מדין, כי דבר הבא באש תעבירו באש.

ואשר יראה בזה, דהנה לכאורה נראה, דלהאי גיסא דאין טעם כעיקר מן התורה אלא בבשר בחלב בלבד, הרי נפל בבירא כל האי התירא דשאני התירא בלע מאיסורא בלע. דהנה עד כאן לא נתחדשה לנו ההלכה לחלק בין התירא בלע לאיסורא בלע אלא מפאת קושית התלמוד למה מועיל הגעלה לאיסור נותר בשפוד שצלו בו קדשים, והרי טעון ליבון כדין שפוד שצלו בו איסור. ומחמת קושיא זו סלקי בגמרא לשנויי דהתירא בלע שאני, ובאמת חזינא לפמ"ג (או"ח סימן תנ"א מ"ז סקט"ז) דתמה טובא בסברא זו, אטו התירא בלע כפי תלי בה וכיון דבלע על ידי האור אין מי הגעלה פועלים מה לי התירא או איסורא בלע, והוכיח דאנו אומרים דנשאר אחר ההגעלה יותר ממהו עד כדי נו"ט, ומאי שנא התירא מאיסורא בלע. ועל כרחך בעינן לדחוקי להאי חילוקא מחמת הקושיא מההיא דקדשים, דסגיא בהגעלה. [ובאמת נראה דלא קשיא לי' לפמ"ג אלא אליבא שיטות הפוסקים דגם בשר או חלב מקרי התירא בלע, אבל לפמשנ"ת בשיטת רש"י והרשב"א ז"ל דדוקא בקדשים איכא הסברא דהתירא בלע מחמת שאין האיסור ניכר בעין וכמש"ג, מובן החילוק בזה, ודרו"ק בזה היטב].

כד

המורם מכל האמור בס"ד, נתבאר לן דעת הרשב"א ז"ל, דבבישול בשר עם מים בכלי, מהניא בישול של היתר להכשירו כהגעלה שיוכל אח"כ לבשל בו חלב, וכן להיפך מבישול של חלב לבשר. ונקטו הפוסקים ז"ל דהוא הדין בבישול סתם מים בינתים מהניא להכשיר בין בשר לחלב, ולאז דוקא בבישול ירקות. ולפ"ד הט"ז צריך עכ"פ שיבשל ההיתר כשיעור של בישול הבשר, ואז דוקא נחשב כהגעלה. [ובחוו"ד (סי' צ"ג) כ' דבעינן שיהיה בירקות ששים כנגד הבשר]. ומיהו אם צלה בשר או חלב בכלי על האש שלא על ידי

ומעתה, נראה דמיושבין היטב דברי הכרית ז"ל. דהנה הרי אם תמצוי לומר דהא דציותה תורה להכשיר הכלים בגיעולי מדין הוא רק משום חששא דבשר בחלב, ולעולם בשאר איסורי תורה אין טעם כעיקר. אם כן הרי קושיא מעיקרא ליתא מההיא דקדשים דטעון הגעלה, דבאמת לא היה צריך שם הגעלה כלל, דגם באיסור נותר אין טעם

כעיקר כמו בשאר איסורים, אלא מחמת חומר דקדשים החמירה תורה שצריך מריקה. [ולכהי לא מצי למילף מינה גופא דטעם כעיקר, דשאני קדשים, וכמש"כ המפורשים בסוגיין]. ולפי זה ממילא אין לנו מקום הכרח כלל לחלק בין התירא בלע לאיסורא בלע. וא"כ שפיר יש לומר דרבי עקיבא לא נחית כלל לחילוק זה, דלדידיה אין הכרח לזה מקרא דקדשים, מידי דהוי כשאר האיסורים דאין הטעם אסור. ולפ"ז אף בכלע בשר לחוד על ידי האש צריך ליבון להכשירו, ולא יועיל לזה הגעלה בלבד, אף דהתירא בלע. וא"כ שפיר מקשה הכרית ז"ל קושיא נפלאה, דילמא ציותה תורה בגיעולי מדין ללבן הכלי מחמת איסור בשר בחלב, וליכא לשנויי דתיסגי בהגעלה, אף אם צלה בהם הנכרי, דאליבא דר"ע הרי דין התירא בלע שווה כאיסורא בלע, וממילא גם בנבלע הבשר על ידי האש צריך ליבון דוקא מחמת דבבשר בחלב כו"ע מודי דטעם כעיקר דאורייתא, והדרא קושיא לדוכתא, מנלן לר"ע דטעם כעיקר מגיעולי מדין, דילמא ציותה תורה להגעיל הכלים משום חששא דבשר בחלב, ולעולם בשאר איסורי תורה אין טעם כעיקר, ולהכי בעינן לאתו"י לשינויא אחריתא איך יליף ר"ע מהכא דטעם כעיקר בכל האיסורים, וא"ש.

נראה דמיושבין היטב דברי הכרית ז"ל. דהנה הרי אם תמצוי לומר דהא דציותה תורה להכשיר הכלים בגיעולי מדין הוא רק משום חששא דבשר בחלב, ולעולם בשאר איסורי תורה אין טעם כעיקר. אם כן הרי קושיא מעיקרא ליתא מההיא דקדשים דטעון הגעלה, דבאמת לא היה צריך שם הגעלה כלל, דגם באיסור נותר אין טעם

(במ"ז סי' צ"ג סק"א) העלה להחמיר בזה דלא כהרשב"א ז"ל, עיי"ש. וכן העלה להחמיר בזה בספר יד יהודה (פיה"א סי' צ"ז סק"א), עיי"ש באריכות. ושוב הביא מספר יד אלימלך (סימן כ"א) דהעלה דעכ"פ לסניף יש לצרף דעת הנקה"כ הנ"ל שפוסק כהרשב"א ז"ל בזה, עיי"ש.

[ולמודעי אני צריך, דאף דנהגו איסור שלא להגעיל כלי מבשר לחלב, כמבואר במג"א (סימן תק"ט ס"ק י"א) ובמ"ב (סימן תנ"א סק"ט), יעוי"ש. אך עכ"פ נפק"מ לדינא לענין דיעבד, אם מותר להשתמש בו, וכמבואר בשו"ת מהרש"ם (ח"ב סימן רמ"א), עיי"ש. וכן לענין שעת הדחק, דהתיר בזה הפמ"ג (א"א סימן תנ"ב סק"ג), עיי"ש. או כשעברו י"ב חודש שלא השתמש בכלי אפשר להקל בזה, כמ"כ מההרש"ם ז"ל (שם) בשם הדעת קדושים ז"ל, יעוי"ש. או בענין שמוכר הכלי לאחרים, מותר להגעילן לפני המכירה [או המתנה לחבירו] כדי שיוכל הנותן להשתמש בו כרצונו לחלב או לבשר, כמ"כ בלח"פ (יו"ד סימן קכ"א) בשם השל"ה הק' ז"ל, עיי"ש].

ולענין חמץ בפסח, אי מקרי התירא בלע, נתבאר לן בזה פלוגתת הפוסקים, ונקטינן לחומרא, דלא מהני הגעלה לכלי הצריך ליבון. ולא מקילינן אלא בדאיכא עוד צירופי היתר לזה.

כנלפענ"ד בבירור הילכתא הדין, והשי"ת יאיר עינינו בתוה"ק, ונזכה לכוין לאמיתיה של תורה, ולעשות נח"ר להבוית"ש כל הימים, ויעזרינו השי"ת כולנו יחד לחוג את חג המצות הבאה עלינו לטובה, ולקיים כל חוקותיה ומשפטיה ומצוותיה כהלכה בדקדוקיה, ונזכה לאכול מן הזבחים ומן הפסחים בבנין בית מקדשינו ותפארתינו מתוך רחמים וחסדים גלויים בב"א.

מים, לא יועיל לזה בישול או הגעלה בלבד, וצריך דוקא ליבון. מיהו אם צלה בו היתר בינתים, כגון צלה בשר ואח"כ צלה דגים, מותר לצלות או לבשל בו אחר כך חלב. ואמנם נתבאר דאיכא ראשונים ז"ל דס"ל דמהניא הגעלה להכשיר כלי של בשר או חלב אף היכא שהבליעה היה בדרך של צלייה על האש בלא מים, דאע"ג שבאיסורין טעון ליבון בכה"ג להכשירו, אבל בהתירא בלע סגיא בהגעלה בלבד שיוכל לבשל בו אח"כ בשר או חלב. ולדעת שו"ע הרב ז"ל התירו הני פוסקים ז"ל אף אם צלה בשר ואחר כך נבלע בהן חלב הרי הן נכשרין על ידי הגעלה. [מיהו לא נתברר בדברי אלו הראשונים ז"ל דס"ל דבישול מהניא כהגעלה].

ולדינא, הנה הש"ך בנקה"כ (בסי' צ"ג) פסק בזה כרשב"א ז"ל, ואף פשיטא ל"י דמהניא הגעלה בחמין בין בשר לחלב אף בנתבשל על ידי האש [באופן שצריך ליבון בבליעת איסור], ומשמע דס"ל לנקה"כ דאף בישול יועיל לזה. והפר"ח ז"ל (סימן צ"ג סק"ד) פסק כרש"ל דחולק בזה על הרשב"א ז"ל, דלא מהניא בישול להכשיר בין בשר לחלב, והאריך לדחות דברי הנקה"כ בארוכה, יעוי"ש. ובפרי תואר (שם סק"ב) ג"כ מסיק דלענין הלכה הגם כי דברי הרשב"א ז"ל נכונים ונכוחים מ"מ כיון דבכמה רבוותא פליגי עליה אין לסמוך להתיר זולת בהיכא שהבלוע פגום כגון קדרה של מתכת בלועה מבשר ושהתה מעת לעת שבליעת הבשר שבה פגום הוא ובישל בה אחר כך ירקות או מים יכול לבשל בה חלב בלי שום תיקון להיותו פגום, עכ"ד. ובדרכ"ת (סימן צ"ג סק"ט) כתב בזה, דבספר שערי דעה (מבעל שמן רוקח ז"ל) העלה להתיר לכתחילה אף בתוך מעל"ע, מיהו דוקא כשבישלו ירקות בכל הקדירה במילואה, וגם שהעלה רתיחה. אמנם הפמ"ג